

БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Соціальна робота невідривна від суспільства і спрямована на вирішення всіх його проблем. До сучасних суспільних проблем належить і безробіття, як складна економічна, соціальна та психологічна проблема.

Безробіття – соціально-економічне явище, коли частина працездатного населення не може знайти роботи, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці.

Безробіття зумовлене наступними причинами:

- диспропорційним розвитком економіки;
- нерівномірністю розвитку продуктивних сил в народному господарстві загалом і в окремих його регіонах зокрема;
- обмеженістю попиту на товари та послуги;
- постійним прогресом техніки, особливо розгортанням НТР;
- пошуком працівниками нових робочих місць з метою отримання більшої зарплати, змістовнішої роботи;
- структурними змінами в економіці тощо.

Виділяють такі види безробіття:

- *фрикційне безробіття* (стосується тих осіб, які не працюють у зв'язку із добровільною зміною місця роботи у зв'язку із незадоволенням рівнем заробітної плати, умовами праці, місцем проживання тощо);
- *інституціональне безробіття* (є складовою частиною фрикційного безробіття та пов'язане з тим, що іноді надмірні соціальні виплати, запровадження гарантованого мінімуму заробітної плати, недосконалість податкової системи тощо призводять до того, що деяка частина працездатного населення не поспішає працевлаштовуватись, збільшуючи тим самим загальну кількість безробітних);
- *структурне безробіття* (виникає під впливом структурних диспропорцій на ринку праці, коли внаслідок технологічних та структурних змін суспільного виробництва з'являються невідповідності між попитом і

пропозицією робочої сили за професією, кваліфікацією, географічними та іншими ознаками);

– *циклічне безробіття* (виникає внаслідок циклічного спаду виробництва і є результатом зниження сукупного попиту на робочу силу).

Безробіття має *соціальні та економічні наслідки*. Які мають як негативні, так і позитивні сторони.

До негативних соціальних наслідків можна віднести загострення криміногенної ситуації; посилення соціальної напруженості; ріст кількості захворювань; збільшення соціальної диференціації; зниження трудової активності. До позитивних соціальних наслідків належать підвищення соціальної цінності робочого місця; збільшення особистого вільного часу; зростання можливості вибору місця роботи; збільшення соціальної значимості й цінності праці.

У свою чергу, негативними економічними наслідками безробіття є знецінювання наслідків навчання; скорочення виробництва; витрати на допомогу безробітним; втрата кваліфікації; зниження життєвого рівня; недовироблення національного доходу; зниження податкових надходжень. Позитивними економічними наслідками варто вважати створення резерву робочої сили для структурної перебудови економіки; конкуренція між працівниками як стимул до розвитку здатностей до праці; перерва в зайнятості для перенавчання й підвищення рівня утворення; стимулювання росту інтенсивності й продуктивності праці.

На сучасному етапі важливо направити зусилля на подолання безробіття. Основна відповідальність у цьому напрямку полягає на державні служби зайнятості. Головними завданнями даних служб є:

– адресна допомога у працевлаштуванні соціально незахищених категорій населення;

– запровадження нових партнерських відносин з роботодавцями, стимулювання їх до створення нових робочих місць;

– підвищення конкурентоспроможності безробітних на ринку праці;

- розвиток активних програм сприяння зайнятості населення.

Для ефективності соціальної роботи в службах зайнятості повинна бути створена система соціально-психологічного навчання безробітних (проведення психологічних консультацій, соціально-психологічних семінарів-тренінгів), що позитивно впливатиме та корегуватиме емоційний стан безробітних, адаптуватиме їх до сприйняття сучасних реалій буття, стимулюватиме людину до самостійного вирішення проблем пошуку роботи, сприятиме формуванню активної життєвої позиції та спрямовуватиме безробітного до постійного професійного саморозвитку.

Для підвищення ефективності працевлаштування безробітних, запобігання психологічних проблем, що виникають в роботі з безробітними, які знаходяться у важкому емоційному стані, регіональні служби зайнятості мають організовувати соціально-психологічне навчання не тільки для безробітних, а й для своїх фахівців.

Безробіття впливає практично на всі сторони суспільного життя:

- *економічну сферу*, яка неефективно використовує ресурсний потенціал країни;
- *соціальну сферу*, яка вироджується під тиском падіння суспільної моралі, кризи сімейних відносин тощо;
- *політичну сферу*, яка може під впливом безробіття або навіть її загрози зазнати істотних змін як у бік посилення авторитаризму влади, так і в бік безвідповідального популізму.

Таким чином, серйозність економічних, соціальних і політичних наслідків безробіття служить підставою для включення в число основних макроекономічних функцій держави політики регулювання ринку праці й стабілізації зайнятості населення.

Список літератури

1. Міненко В. Л. Державне регулювання ринку праці в умовах глобалізації економіки: теорія та практика. Монографія./В. Л. Міненко. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 204 с.

2. Положення про порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних, виплати допомоги по безробіттю, а також умови подання матеріальної допомоги в період професійної підготовки та перепідготовки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2007-п>.